

Warszawa, dnia 04 października 2016 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.8/2016

INFORMACJA O WYROKU
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO
Z DNIA 5 LIPCA 2016 R. O SYGN. AKT P 131/15¹⁾

I. Problem prawny

Zaskarżono art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 963; dalej: u.s.u.s.), w zakresie, w jakim dopuszcza wydanie decyzji nakazującej zwrot nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego, bez względu na upływ czasu od daty wypłaty tego świadczenia.

Przepis stanowiący przedmiot kontroli w niniejszej sprawie stanowi, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach – za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata. Regulacja ta umożliwia jednak wydanie decyzji nakazującej zwrot nienależnie wypłaconego świadczenia w dowolnym terminie.

II. Wzorzec kontroli

Art. 2 Konstytucji.

III. Treść orzeczenia

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 84 ust. 3 u.s.u.s. w zakresie, w jakim dopuszcza wydanie decyzji nakazującej zwrot nienależnie pobranego świadczenia rehabilitacyjnego, bez względu na upływ czasu od daty wypłaty tego świadczenia, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

Trybunał stwierdził, że jakkolwiek Konstytucja nie przewiduje podmiotowego prawa do przedawnienia, to – jak wynika z utrwalonej linii orzeczniczej Trybunału – szeroki margines swobody ustawodawcy w zakresie kształtowania zasad przedawnienia nie jest

¹⁾ sentencja została ogłoszona dnia 16 sierpnia 2016 r. w Dz. U. poz. 1247.

absolutny. Ustawodawca jest bowiem związany m.in. zasadą państwa prawnego, wynikającą z art. 2 Konstytucji. Trybunał zauważył, że przepis stanowiący przedmiot kontroli w niniejszej sprawie skutkował niemożnością przewidzenia czasowej perspektywy działań ZUS. W ocenie Trybunału niewątpliwie przyczynia się to do „[...] powstawania stanu niepewności co do ostatecznego kształtu praw i obowiązków ubezpieczonych”. W związku z tym uprawnienie przyznane ZUS w art. 84 ust. 3 u.s.u.s. uznano za zbyt daleko idące, a w konsekwencji stwierdzono, że przepis ten narusza konstytucyjną zasadę stabilizacji sytuacji prawnej jednostki, będącej jednym z przejawów jej bezpieczeństwa prawnego.

IV. Wskazówki dla prawodawcy

Trybunał Konstytucyjny zauważył, że ze względu na wymóg stabilizacji sytuacji prawnej jednostki oraz – pośrednio – stabilizacji stosunków społecznych, celem jest wprowadzenie czasowego ograniczenia możliwości żądania przez ZUS zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Właściwa nowelizacja w tym zakresie uzupełniałaby regulację dotyczącą przedawnienia należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń „utrwalonych” w decyzji organu rentowego (art. 84 ust. 7 u.s.u.s.). Natomiast na płaszczyźnie konstytucyjnej ustawodawca wzmocniłby poczucie bezpieczeństwa prawnego jednostek. Ponadto w ocenie Trybunału: „W praktyce rozwiązanie to pozwoliłoby uniknąć przedłużających się, głównie wskutek trudności dowodowych, postępowań administracyjnych i sądowych, a także zdyscyplinowałoby organ rentowy do dochodzenia zwrotu należnych świadczeń na bieżąco”.

V. Etap prac nad projektem wykonującym orzeczenie

W dniu 2 sierpnia 2016 r. do Sejmu wpłynął rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, dodający ust. 7a w art. 84 u.s.u.s. Projektowany przepis zakłada, że decyzja zobowiązująca do zwrotu kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych nie może być wydana później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobierano nienależne świadczenie.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Katarzyna Kos